

Samenwerking tussen kinderopvang en school

Steeds vaker werken kinderopvang en basisschool samen om een doorgaande ontwikkelingslijn te bewerkstelligen. Wat komt er voor organisaties kijken bij het vormgeven van een doorgaande lijn? Karin Hoogeveen belicht een aantal aspecten van samenwerking en gaat in op specifieke afspraken in het kader van vve. Ze sluit af met een aantal tips.

Een ononderbroken ontwikkeling bij de overgang naar het basisonderwijs is voor kinderen belangrijk. Steeds meer scholen en kinderopvangorganisaties investeren daarom in samenwerking. Soms mondt dat uit in een integraal kindcentrum waarbij kinderopvang en onderwijs één organisatie vormen. Maar er zijn ook genoeg samenwerkingsmogelijkheden waarbij onderwijs en kinderopvang als aparte organisaties functioneren.

Kinderen kunnen profiteren van afspraken en samenwerking tussen de voorschool en school, omdat de overstap daardoor soepeler kan verlopen. Dat geldt nog sterker voor kinderen die van huis uit minder ontwikkelingskansen krijgen. Voor ruim de helft van de samenwerkende kinderopvang- en onderwijsorganisaties is dat laatste dan ook de voornaamste reden om onderling af te stemmen: het vergroten van kansen van kinderen (Van der Grinten e.a., 2019). In dit artikel gaan we in op afstemming en samenwerking. De citaten zijn afkomstig uit interviews die we hielden voor een onderzoek naar de overgang van voorschool naar school (Fukkink, Hoogeveen & Muller, 2016).

Inhoudelijke doorgaande lijn

Los van de thuissituatie, is het voor alle kinderen prettig als er een inhoudelijke doorgaande lijn is. Dat betekent dat:

- leer- en ontwikkelingsdoelen op elkaar voortbouwen;
- er een gedeelde visie is op de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen;
- de pedagogisch-didactische aanpak is afgestemd;
- er overeenstemming is over omgaan met ouders.

Een inhoudelijke doorgaande lijn zorgt ervoor dat kinderen goed voorbereid aan de basisschool beginnen en dat ze begrijpen wat er van hen wordt verwacht. Het voelt voor kinderen vertrouwd als de pedagogisch-didactische aanpak in de kleuterklas overeenkomt met die in de kinderopvang (waar ze aan gewend zijn). Dat kun je realiseren door opvattingen van de organisaties over het omgaan met jonge kinderen af te stemmen, bijvoorbeeld: wanneer grijp je in als kinderen ruzie met elkaar maken? Wanneer bemoei je je wel en juist niet met het spel van kinderen?

Gezamenlijke activiteiten zijn een goed middel om een inhoudelijk doorgaande lijn te realiseren. Dat gaat uiteraard gemakkelijker als kinderopvang en school zich in één gebouw of dicht bij elkaar bevinden. Dan kunnen peuters en kleuters bijvoorbeeld gelijktijdig buiten spelen. Instellingen die wat verder van elkaar af zitten, kunnen per jaar een aantal thema's op elkaar afstemmen of af en toe iets gezamenlijks ondernemen, bijvoorbeeld een uitstapje of de aankomst van sinterklaas.

Inhoudelijke afstemming betreft ook de (visie op) ouderbetrokkenheid. Ouders worden voorbereid op de overgang van hun kind naar de basisschool door met hen te bespreken wat hetzelfde is en wat anders gaat op school. Het is voor ouders prettig als er een gezamenlijke ouderavond is waar de pedagogisch medewerkers en de kleuterleerkrachten (eventueel van verschillende scholen) vertellen over de manier waarop de overgang straks zal verlopen. "Zowel kinderen als ouders moet je goed voorbereiden. Het helpt enorm als kinderen al weten welke juf of meester ze krijgen en in welk lokaal ze vanaf hun vierde verjaardag zitten." Ook stellen sommige ouders het op prijs als de pedagogisch medewerker meegaat naar het intakegesprek op school om de informatie over het kind te delen.

Relaties tussen professionals

Dat medewerkers van de kinderopvang en van de school elkaar kennen, is de basis voor afstemming en samenwerking. Gezamenlijke overlegmomenten zijn een goede manier om elkaar te leren kennen. Wanneer kinderopvang en scholen aparte voorzieningen zijn, kan afstemming op wijkniveau plaatsvinden, bijvoorbeeld door één of twee keer per jaar een gezamenlijke avond te organiseren.

Ook informele contactmomenten tussen de beroepskrachten zijn waardevol. Die ontstaan uiteraard het gemakkelijkst als er een gedeeld gebouw of speelplein is. De gesprekken 'over het hekje' zorgen voor onderling contact, ook over de kinderen. Gezamenlijke activiteiten helpen uiteraard om elkaar te leren kennen.

Overleg kost tijd en die is er niet altijd. Hou het daarom beperkt. Pedagogisch medewerkers kunnen bijvoorbeeld per toerbeurt deelnemen aan overleg met de basisschool of aan een gezamenlijke studiedag. En bij een in pandige peuterspeelzaal kunnen ze soms voor schooltijd een kop koffie drinken in de lerarenkamer. Leerkrachten van de onderbouw hebben wat meer taakuren dan pedagogisch medewerkers. Zij kunnen af en toe een kijkje nemen in de kinderopvang.

Bij het werken aan een doorgaande ontwikkelingslijn is het gesprek over de manier van samenwerken belangrijk. Werken de afspraken? Zijn wij tevreden over onze samenwerking? Hoe gaan we verder?

Formele afspraken

De formele kant van de doorgaande lijn gaat over de afspraken binnen en tussen organisaties en op gemeentelijk niveau. Er is natuurlijk niet altijd persoonlijk contact tussen pedagogisch medewerkers en kleuterleerkrachten, maar het is wel van belang dat er helderheid is over de wijze waarop gegevens worden overgedragen, welke gegevens worden overgedragen en door wie. Het is zaak om te zorgen voor een eenduidige invulling van overdrachtsformulieren. Het gebruik van hetzelfde kindvolgsysteem zorgt voor inhoudelijke afstemming, omdat professionals dan dezelfde termen gebruiken om de ontwikkeling van kinderen te duiden. Dat vraagt van pedagogisch medewerkers en leerkrachten dat zij nauwkeurig en neutraal rapporteren over het kind, zodat informatie niet op verschillende manieren kan worden geïnterpreteerd of waardeoordelen bevat.

Pedagogisch medewerkers hebben nogal eens de indruk dat scholen weinig tot niets doen met de aangeleverde kindgegevens: "Uitwisseling is nuttig, zodat je weet waar je als leerkracht rekening mee moet houden. Maar ik ben me ervan bewust dat er scholen zijn die vinden dat een kind een frisse, nieuwe start moet kunnen maken en die daarom geen gebruikmaken van een overdrachtdossier." School en kinder-

opvang moeten daar dus afspraken over maken. In veel gemeenten wordt gewerkt met een uniform overdrachtsformulier. Ook zien we dat kindvolgsystemen op elkaar worden afgestemd.

Over het wenselijke tijdstip waarop kindgegevens worden overgedragen, verschillen de meningen. Sommigen vinden het belangrijk om dat ruim voor de overgang te doen, anderen doen dat bewust niet: "Kinderen ontwikkelen zich in sprongen, dus stellen wij de overdracht (en eventuele zorgen) zo lang mogelijk uit, zodat het kind de peuteropvangtijd goed kan benutten om zich te ontwikkelen."

Wanneer de manager van de kinderopvang en de directeur van de school de overdracht belangrijk en waardevol vinden, faciliteren zij overleg, gezamenlijke activiteiten en het ontwikkelen van een gedeelde visie. Leerkrachten die de gegevens van de voorschool benutten, zijn hier enthousiast over: "Elk kind kan dan verder gaan, waar het gebleven is."

Doorgaande lijn en vve

Voor de doorgaande lijn in vve geldt een aantal wettelijke regels. Zo moeten gemeenten afspraken maken met vve-instellingen en schoolbesturen over de overdracht van kindgegevens. Informatie over de ontwikkeling van het kind is hiervan een onderdeel. De ouders moeten toestemming geven voor de overdracht van de gegevens. In veel gemeenten zijn er afspraken over het gebruik van dezelfde vve-programma's en kindvolgsystemen. Daarnaast zijn er dikwijls aparte afspraken over een warme overdracht van zorgkinderen. Dat wil zeggen dat de pedagogisch medewerker en de leerkracht, bij voorkeur in aanwezigheid van de ouders, bespreken welke extra ondersteuning het kind nodig heeft. Een ouder van een kind met downsyndroom: "Het was zo prettig dat we alles gezamenlijk met de peuterspeelzaal en de nieuwe juf van mijn kind konden doorspreken. Dan hoefde ik niet zelf alles weer opnieuw te vertellen'.

"Het is voor alle kinderen prettig als er een inhoudelijke doorgaande lijn is"

TIPS!

- Richt in de kinderopvang een themahoek 'naar school' in met een schoolbord, leesboekjes, een kaart met letters et cetera. Door in deze hoek 'schooltje te spelen' bereiden peuters zich spelenderwijs voor.
- Besteed aandacht aan zelfredzaamheid en zelfregulatie. De overgang naar het basisonderwijs is voor kinderen makkelijker als ze hebben geleerd hoe zij zichzelf moeten redden en hoe ze zich kunnen aanpassen aan een nieuwe omgeving. Een kind dat heeft geleerd om geduld te hebben of zichzelf te corrigeren, kan zich gemakkelijker redden in het onderwijssysteem (zie het artikel van Lilian van der Bolt in deze Special).
- Laat de kinderen al een half jaar voor de overstap in groepjes kennismaken met hun nieuwe kleuterklas. Vanzelfsprekend betrek je de ouders daarbij.
- Organiseer voor de nieuw instromende ouders een gezamenlijke ouderavond van kinderopvang en school. Dat is niet altijd even gemakkelijk te organiseren, omdat een school vaak instroom heeft van meerdere kinderdagverblijven. Maar op een gegeven moment zijn de kinderen ingeschreven en weet je als school welke pedagogisch medewerkers van welke kinderdagverblijven je kunt uitnodigen.
- Wees tegenover ouders open en duidelijk over de informatie over hun kind die je deelt met de leerkracht van de school.
- Sluit aan bij wat ouders zelf prettig vinden. Voor ouders die slecht Nederlands spreken kan het bijvoorbeeld fijn zijn als een pedagogisch medewerker meegaat naar een kennismakingsgesprek op school. Dat is vertrouwd en de medewerker kan zo nodig helpen bij het gesprek.
- Maak een filmpje over de overstap naar de basisschool dat ouders en kinderen kunnen bekijken. Zie bijvoorbeeld: www.youtube.com/watch?v=_Q0tXujtCi4
- Organiseer een maatjesproject: ieder kind krijgt een 'maatje' op school dat hem/haar wegwijs maakt

Bronnen

Fukkink, H., Hoogeveen, K. & Muller, P. (2016). *Ouderbetrokkenheid bij de overdracht. De rol van ouders bij de overgang van hun kind naar de basisschool*. In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Utrecht: Sardes.

Grinten, M. van der, Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M. & Berg E. van den (2019). *Samenwerking in beeld 2*. Basisscholen, kinderopvang en kindcentra: de stand van het land 2019. Utrecht: Oberon.

Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E. & Freyr, T. (2015). *Measures with positive impact in transition from kindergarten to school: A systematic review*. Oslo: Knowledge Center for Education.

“Organiseer
voor instromende
ouders een gezamen-
lijke ouderavond van
kinderopvang en
school”